

Секція 4. Розвиток особистості молодшого школяра
в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»

Лоюк Оксана Вікторівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі
Уманський державний педагогічний університет імені П.Тичини
м. Умань, Україна

Кузьменко Наталія Юріївна, магістрантка факультету початкової освіти
Уманський державний педагогічний університет імені П.Тичини
м. Умань, Україна

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ ДО НАВЧАННЯ У ПЕРШОМУ КЛАСІ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Важливою обставиною в житті шестирічної дитини є вступ до школи. З початком шкільного навчання відбувається формальна зміна типу провідної діяльності – з ігрової на навчальну, формуються: система ставлення дитини до себе як школяра, стійкі форми взаємовідносин з однолітками та дорослими, базові навчальні установки, які в істотній мірі визначають надалі успішність її шкільного навчання, ефективність стилю спілкування, можливості самореалізації у соціальному середовищі.

Атмосфера шкільного навчання, яка складається із сукупності розумових, емоційних та фізичних навантажень, висуває нові, ускладнені вимоги не тільки до психофізіологічних та інтелектуальних можливостей шестирічної дитини, але до цілісної її особистості, і, перш за все, до соціально-психічного рівня. Напруженість цього періоду полягає в тому, що школа з перших днів ставить перед учнем цілий ряд завдань, не пов'язаних безпосередньо з попереднім досвідом. Саме тому важливого значення набуває проблема пристосування, адаптації першокласників до умов шкільного навчання.

Як предмет наукового дослідження адаптація дітей шестирічного віку до навчання в школі постає як системи різноманітних проблем, принципові аспекти яких знаходять відображення в психологічній, педагогічній та науково-методичній літературі (Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, Є. Воронова, Д. Галюк, І. Гончарук, Н. Гуткін, В. Давидов, О. Петровський, О. Проскура, С. Северина, В. Сухомлинський, Г. Цукерман, С. Шмаков, Д. Ельконін та ін.). Наявність

великої кількості наукових і практичних робіт з проблеми адаптації дитини до школи свідчить про її важливість та актуальність.

Адаптацію пов'язують з періодами кардинальної зміни діяльності суб'єкта і його соціального оточення. Об'єктивним критерієм у адаптації виділяють продуктивність у відповідній діяльності, суб'єктивним критерієм розглядають емоційне самопочуття індивіда, переживання ним стану рівноваги або тривоги. У працях О. Петровського адаптація розглядається як момент становлення особистості індивіда, фаза в його розвитку, в ході якої відбуваються освоєння діючих норм та оволодіння прийомами і засобами діяльності; проходження цієї фази в значній мірі визначає характер подальшого особистісного розвитку індивіда [6].

На думку М. Бітянової, *адаптація* – це не тільки пристосування до успішного функціонування в даному середовищі, а й здатність до подальшого психологічного, особистісного, соціального розвитку. Отже, адаптована дитина – це дитина, пристосована до повноцінного розвитку свого особистісного, фізичного, інтелектуального та інших потенціалів у новому педагогічному середовищі [1].

У Енциклопедії освіти термін «*адаптація дитини до школи*» трактується як «процес пристосування, зміни психіки дитини в умовах переходу до систематичного організованого шкільного навчання. В цей період відбувається перебудова пізнавальної, мотиваційної і емоційно-вольової сфер молодшого школяра» [2, С. 12]. Отже, шкільна адаптація – процес пристосування організму школярів до нових умов життєдіяльності, нового виду діяльності, нових навантажень, пов'язаних із систематичним навчанням.

Специфіку педагогічної адаптації першокласників до навчання в сучасній школі, на нашу думку, недостатньо досліджено. Згідно з вимогами, прописаними у Законі України «Про освіту» (2017 р.), Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) [21], Концепції Нової української школи [5], в ході організації освітнього процесу в початковій школі необхідно акцентувати увагу на особистісно орієнтованому, системно-діяльнісному, синергетичному,

компетентнісному підходах; важливо орієнтуватися на індивідуальні особливості школяра, забезпечуючи перехід від «зрівнювання» всіх дітей в класі до розкриття «Я-концепції» кожної дитини.

З метою реалізації ідей Нової української школи в контексті досліджуваної проблеми нами визначено, обґрунтовано психолого-педагогічні умови адаптації першокласників до навчання у школі, що забезпечать успішне входження дитини в шкільне життя, ефективну її взаємодію в колективі однолітків, подальший особистісний та соціальний розвиток.

Перша умова – використання інтегрованого підходу у навчанні першокласників. Основною новацією у практиці діяльності 1-х класів закладів загальної середньої освіти в руслі ідей Нової української школи є структурування змісту початкової освіти на засадах інтегрованого підходу у навчанні. Стрижнями означеного підходу є інтегровані теми тижня та проблемні або дослідницькі запитання, вивчення та вирішення яких передбачає формування наскрізних умінь, соціальної та громадянської компетентностей, набуття предметних компетентностей тощо.

Друга умова – створення педагогом розвивального комфортного освітнього середовища. Звертається особлива увага на зміну освітнього середовища – це зміна ставлення до дитини: (повага до особистості, доброзичливість, довіра у відносинах, право вибору та відповідальність за нього, рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань тощо), застосування оптимальних форм та способів організації діяльності з метою її розвитку (ранкові зустрічі, дослідницькі методи, ігрові методи роботи, вправи на розвиток емоційно-почуттєвої сфери тощо), організація розвивального та безпечного предметного середовища.

Третя умова – організація співпраці педагогів з батьками першокласників з питань адаптації дітей до навчання у школі. Робота педагогічного колективу з батьками в адаптаційний період повинна бути спрямована на підвищення їх педагогічної освіченості. З цією метою необхідно проводити тематичні батьківські збори, організовувати індивідуальні консультації, тренінги,

дискусії, рольові ігри, сімейні вечори, батьківські клуби, вечори творчих родин тощо. Ці форми роботи сприятимуть: виробленню у батьків сучасних поглядів на навчання та виховання дитини як складний і динамічний процес взаємодії дорослого і дитини, опануванню конкретних методів і прийомів педагогічного спілкування, доброзичливого ставлення до дітей, серйозного і сумлінного виконання своїх обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Битянова М. Адаптація ребенка в школі: діагностика, корекція, педагогіческая підтримка: Сб. метод. мат. для админ., педагогов и шк. психол. М.: Образоват. центр «Педагогический поиск», 1997. 325 с.

2. Гордєєва Ж. Адаптація дитини до школи. *Енциклопедія освіти* / Академія пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

3. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п#n12> (дата звернення: 10.09.2019 р.).

4. Методичні рекомендації щодо адаптаційного періоду для учнів першого класу: затв. наказом МОН від 20 серпня 2018 року № 923 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо адаптаційного періоду для учнів першого класу у Новій українській школі». URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/61778/ (дата звернення: 10.09. 2019 р.).

5. Нова українська школа: Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти. URL: <http://mon.gov.ua/%202016/12/05/konczercziya> (дата звернення 09.09.2019).

6. Петровський О. В. Особистість. Діяльність. Колектив. М.: Педагогіка, 1989. 255 с.